

Μακεδονικά

Τόμ. 33, Αρ. 1 (2002)

Συμπληρωματικές πληροφορίες για τον επίσκοπο
Πολυανής Φώτιο Παγιώτα

Μιχαήλ Α. Τσεκουάρης

doi: [10.12681/makedonika.292](https://doi.org/10.12681/makedonika.292)

Copyright © 2014, Μιχαήλ Α. Τσεκουάρης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Τσεκουάρης Μ. Α. (2002). Συμπληρωματικές πληροφορίες για τον επίσκοπο Πολυανής Φώτιο Παγιώτα. *Μακεδονικά*, 33(1), 339-342. <https://doi.org/10.12681/makedonika.292>

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ
ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟ ΠΟΛΥΑΝΗΣ ΦΩΤΙΟ ΠΑΓΙΩΤΑ

Το πορτρέτο της προσωπικότητας και της δράσης του Επισκόπου Πολυανής Φωτίου Παγιώτα σκιαγράφησε στα 1980 ο καθηγητής της Εκκλησιαστικής Ιστορίας της Θεολογικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου της Θεσσαλονίκης κ. Α. Αγγελόπουλος¹. Στην εργασία του αυτή ο κ. Α. Αγγελόπουλος, αφού εξέτασε την ιστορία του γεωγραφικού χώρου στον οποίο έδρασε ο εν λόγω ιεράρχης —από την αρχαιότητα έως σήμερα, τα εθνολογικά και δημογραφικά δεδομένα της περιοχής, την κοινοτική οργάνωση, την εκκλησία, τα σχολεία αλλά και τις ξένες προσαγάνδες που ασκήθηκαν επί των ελληνικών πληθυσμών της περιοχής, ανέλυσε τη δράση του Φωτίου Παγιώτα με βάση το πλούσιο υλικό της επιστολογραφίας του, το οποίο απόκειται στα αρχεία της Ι. Μ. Θεσσαλονίκης. Η μελέτη του αυτή συμπληρώθηκε με την έκδοση δεκαπέντε επιστολών του προμνησθέντος Επισκόπου ως παράρτημα με την παράθεση Επισκοπικού Καταλόγου της Επαρχίας και πλούσιες βιβλιογραφίες (Πηγές και Βοηθήματα).

Θα έλεγε κανείς επομένως ότι η ιστορία και τα γεγονότα της περιοχής αυτής έχουν παρουσιαστεί αναλυτικώς και με πληρότητα στην προαναφερθείσα μελέτη. Η παρούσα εργασία ωστόσο στοχεύει να αποκαλύψει ορισμένες πτυχές που σχετίζονται με τον χρόνο και ορισμένα γεγονότα που έχουν σχέση με την εισαγωγή του νεαρού τότε —και μετέπειτα Επισκόπου Πολυανής— Φωτίου Παγιώτα στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης.

Πρόκειται για δύο ανέκδοτα έγγραφα, τα οποία απόκεινται στα αρχεία της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας² της Ελλάδος. Το πρώτο, με ημερομηνία 9 Αυγούστου 1889, είναι συστατική επιστολή του Επισκοπικού Συμβουλίου της Επισκοπής Καλλιουπόλεως και Μαδύτου προς τον Καλλιουπόλεως Αβέγκιο³. Με την επιστολή τους αυτή οι συμπολίτες του νεαρού τότε Φωτίου Παγιώτα ζητούν τη μέριμνα του Επισκόπου τους και την αποστολή γραπτής εγγυήσεως εκ μέρους του προς τον Οικουμενικό Πατριάρχη, προκειμένου ο Φώτιος Παγιώτας να γίνει δεκτός στην Ιερά

1. 'Αθανάσιος 'Αγγελόπουλος, «'Ο 'Ελληνισμός Δοϊράνης και ὁ 'Επίσκοπος Πολυανής Φωτίος Παγιώτας 1907-1928», *'Επιστημονική 'Επετηρίδα Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.*, τ. 25, Θεσσαλονίκη 1980, σσ. 445-536.

2. Α.Ι.Ε.Ε.Ε. / Κώδ. 303 / «*Διάφοροι αναφοραί 1888*», δωρηθείς ὑπὸ τοῦ Μ. Χαρτοφύλακος τοῦ Οἰκουμ. Θρόνου Μανουήλ Ι. Γεδεών στήν 'Ιστορική καί 'Εθνολογική 'Εταιρεία τῆς 'Ελλάδος στή 1919.

3. Πρόκειται για τον ἀπὸ Λεύκης Αβέγκιο (Υπόμνημα Ἐκλογῆς: ΑΟΠ / ΚΠΑ ΕΖ' / σ. 152 / 22 Ὀκτωβρίου 1874), ὁ ὁποῖος ἐξελέγη ἐπίσκοπος Καλλιουπόλεως καί Μαδύτου τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1881. Διαποίησαν τὸν θρόνον ἕως τὴν 5η Φεβρουαρίου τοῦ 1891, ὅταν προήχθη σὸν θρόνον τῆς Ι. Μ. Μογλενών (Υπόμνημα Ἐκλογῆς: ΑΟΠ / ΚΠΑ ΕΖ' / σ. 407 / 5 Φεβρουαρίου 1891). Στὴ Φλώρινα —ἐδρα τῆς Ι. Μ. Μογλενών— παρέμεινε ἕως καὶ τὸν Μάρτιον τοῦ 1894 ὁπότε καὶ ὑπέβαλε οἰκιοθελή κανονικὴ παραίτηση, συνειπεία σοβαρῆς ἀσθενείας (ΑΥΕ / φ. Β / 1894 / ΑΑΚ Μακεδονία, Θεσσαλονίκη, Βιτώλια, 'Επιτροπὴ πρὸς ἐνίσχυσιν 'Ελληνικῆς 'Εκκλησίας καί Παιδείας, Πρόξενος Μοναστηρίου Ν. Μπέτσος πρὸς 'Επιτροπὴ πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς 'Ελληνικῆς 'Εκκλησίας καί Παιδείας, Προξενεῖο Βιτωλίων, αρ. 193 / συν. 7, Βιτώλια [...] ἐλήφθη τῆ 30 'Ιουλίου 1893, ΑΥΕ / φ. Θ / 1894 / ΑΑΚ Εγκύκλιοι καὶ Τηλεγραφήματα πρὸς Πρεσβείας καὶ Προξενεία, Πρόξενος Κωνσταντινουπόλεως πρὸς Υπ. ΕΞ., Πρεσβεία Κωνσταντινουπόλεως αρ. 92 ἐμπ., Κωνσταντινούπολι 22 Μαρτίου 1894). 'Ἐκτοτε, ἐφησυχάζων στήν Καλλιούπολι, «ἐξέμετρησε τὸ ζῆν» τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1900.

Θεολογική Σχολή της Χάλκης. Το αίτημά τους αυτό επισφραγίζεται με την προσωπική διαβεβαίωση που παρέχουν για τη χρηστότητα, το ήθος και την άμεμπτη διαγωγή του Φωτίου.

Ο Φώτιος Παγιώτας μετέβη στην Κωνσταντινούπολη και ενεγράφη στην Ιερά Θεολογική Σχολή της Χάλκης, ύστερα από παρέμβαση και γραπτή προσωρινή εγγύηση του ανευπίου του Μητροπολίτου Αμασειάς⁴. Η εξέλιξη αυτή ωθεί εκ νέου το Επισκοπικό Συμβούλιο της Καλλιουπόλεως να αποστείλει επιστολή στον Αβέρκιο, με την οποία εξέθετε την τροπή που έλαβαν τα γεγονότα και τον κίνδυνο που διέτρεχε ο Φώτιος να ματαιωθούν οι σπουδές του στην Ι. Θ. Σχολή της Χάλκης, εξαιτίας της απουσίας γραπτής εγγυήσεως εκ μέρους του. Το θέμα λοιπόν του δευτέρου εγγράφου, πραγματεύεται την αποστολή εκ μέρους του Καλλιουπόλεως Αβερκίου, προς τον Οικουμενικό Πατριάρχη, εγγυητικής επιστολής προκειμένου να γίνει αποδεκτός ο Φώτιος Παγιώτας στην Ι. Θ. Σχολή της Χάλκης, καθόσον η πρώτη επιστολή που είχε αποστείλει φαίνεται ότι είχε τον χαρακτηρισμό συστατικής παρά εγγυητικής επιστολής.

Δεν γνωρίζουμε αν τελικά ο Καλλιουπόλεως Αβέρκιος απέστειλε την αιτηθείσα —υπέρ του Φωτίου— εγγυητική επιστολή προς τον Οικουμενικό Πατριάρχη. Πάντως, ο Φώτιος Παγιώτας εισήχθη στην Ι. Θ. Σχολή της Χάλκης, όπου και περάτωσε τις σπουδές του (το θέμα της διατριβής του είχε ως εξής: *Ότι ή προφηεία και ή επίκλησις των αγίων στηρίζεται επί της Άγίας Γραφής και της Ίερās Παραδόσεως*) στα 1897 —είχε ήδη λάβει και τον πρώτο βαθμό της ιερωσύνης— έχοντας ως συμμαθητή του τον μετέπειτα Νευροκοπίου και Μελενίκου Θεοδώρητο Βασιματζίδη⁵.

ΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

1⁶

Την ύμετέραν αξιοσέβαστον Πανιερότητα υϊκώς προσκυνούντες πανευλαβώς κατασπαζόμεθα τήν άγιαν αύτης δεξιάν.

Ό επιδότης τής παρούσης ήμών Φώτιος Άποστόλου Παγιώτα προκειμένου να εισαχθή εις τήν Θεολογικήν σχολήν τής Χάλκης⁷, επειδή και είναι άνάγκη να δώση εγγυητήν, προσέρχεται προς τήν ύμετέραν Πανιερότητα, ίνα ζητήση παρ' αύτης έγγυησιν. και επειδή ούτος είναι χρηστός νέος, και άμέμπτου διαγωγής συνιστώμεν εις αύτήν, και παρακαλούμεν θερμώς, όπως εν τή πατρική αύτης προνοία ευαρεστηθή να

4. Πρόκειται για τον από Βελεγράδων Άνθιμο Αλεξούδη ο οποίος προήχθη στον θρόνο της Ι. Μ. Αμασειάς στις 22 Ιουλίου του 1887 (Υπόμνημα Εκλογής: ΑΟΠ / ΚΠΑ ΕΖ' / σ. 342), τον οποίον διαποιόμανε επί μακρόν, έως και την 5η Φεβρουαρίου του 1908, όταν πανθείς υπό της Ι. Συνόδου του Οικουμενικού θρόνου, τον διαδέχθηκε ο Καστορίας Γερμανός Καρφαγγέλης.

5. Ανωνύμου, «Θεολογική Σχολή Χάλκης», *Εκκλησιαστική Άλήθεια* 50 (1899) 470· Βασίλειος Θ. Σταυρίδης, *Ή Ίερά Θεολογική Σχολή τής Χάλκης*, Θεσσαλονίκη² 1988, σ. 272. Για τη δράση του βλ. σχετικά Β. Λασούρας, *Ή Μητρόπολις Νευροκοπίου 1900-1907*, *Εκθέσεις των Μητροπολιτών Νικοδήμου και Θεοδώρητου*, Θεσσαλονίκη 1967· Αθανάσιος Καραθανάσης, *Ό Έλληνισμός και ή Μητρόπολις Νευροκοπίου κατά τόν Μακεδονικό Άγώνα*, Θεσσαλονίκη 1991, σ. 3 κ.ε.

6. ΑΙΕΕΕ / Κωδ. 303 / αρ. 45. Το Επισκοπικό Συμβούλιο της Καλλιουπόλεως και Μαδύτου προς τον Επίσκοπο Καλλιουπόλεως και Μαδύτου, Μάδυτος, 9 Αυγούστου 1889.

7. Βλ. σχετικά Απόστολος Μέξης, *Ή έν Χάλκη Ίερά Θεολογική Σχολή*, 3 τ., 1933-1957· Σταυρίδης, *ό.π.*

διευκολύνη τὴν κατελείγουσαν αὐτὴν ἀνάγκην τῆς ἐγγυήσεως, δυνάμει τῆς ὁποίας νὰ εἰσαχθῆ εἰς τὴν Θεολογικὴν σχολὴν. Πλήρεις ἐλλείδων εἰς ἐπιτυχίαν τῆς προκειμένης ταύτης ἡμῶν θερμῆς παρακλήσεως ἐξαιτούμεθα τὰς θεοπειθεῖς αὐτῆς εὐχὰς καὶ εὐλογίας ὑποσημειούμενοι εὐσεβάτως.

Ἐν Μαδύτῃ⁸ τὴν 9ῃ αὐγούστου 1889

Τῆς ὑμετέρας ἀξιοσεβάστου Πανιερότητος
εὐπειθέστατοι καὶ κατὰ πνεῦμα υἱοί

Τὸ Ἐπισκοπικὸν Συμβούλιον
“Χρ. Ἀπόστολος Φωτιάδης
“Δημήτριος Λεονταρόγλου
“Νικόλαος Χριστοφορίδης
“Σ. Τρακαπαλίδης
“ὁ τοῦ ἁγίου Καλλιουπόλεως Ἐπίτροπος Παππᾶ Λάζαρος

2⁹

Τὴν ὑμετέραν ἀξιοσεβάστου Πανιερότητα νῆϊκῶς προσκυνοῦντες
πανευλαβῶς κατασπαζόμεθα τὴν ἁγίαν αὐτῆς δεξιάν.

Παρὰ τοῦ ἀρτίως μεταβάντος εἰς Κωνσταντινούπολιν Φωτίου Ἀποστόλου Παγιώτα, καὶ εἰσαχθέντος εἰς τὴν Ἱερὰν Θεολογικὴν Σχολὴν πληροφοροῦμεθα ὅτι ἡ ἐπιδοθεῖσα αὐτῷ ἐπιστολὴ ἐκ μέρους τῆς ὑμετέρας Πανιερότητος πρὸς τὴν θειοτάτην αὐτοῦ Παναγιότητα¹⁰ ἔφερε μᾶλλον χαρακτῆρα συστάσεως, ἢ ἐγγυήσεως. Ἐπεδόθη δὲ προσωρινῇ ἐγγύησιν ὑπὸ τοῦ κυρίου Ἠλία ἀνεψιοῦ τοῦ ἁγίου Ἀμασείας, καθόσον ἄλλως θὰ ἦτον ἀπαραδέκτος εἰς τὴν Σχολὴν. ἐπιφυλασσομένου ὅπως ἐπαναληφθῆ ἔτερα ἐπιστολὴ ἐκ μέρους τῆς ἐγγυητικῆς κατ' εὐθειαν. Ἐπειδὴ δὲ ἔχομεν πεποιθήσθαι εἰς τὰ χρησάτῃ τοῦ νέου τούτου, καὶ ὅτι ἐν καιρῷ εὐθέτω ἦθελεν ἀνταποκριθῆ εἰς τὰς προσδοκίας ἡμῶν διὰ ταῦτα ἐπαναλαμβάνομεν τὰς θερμὰς ἡμῶν παρακλήσεις ὅπως εὐαρεστηθεῖ ἂν ἀποστείλῃ τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἐγγυητικὴν ἐπιστολὴν, καὶ ἀποσταλεῖ ἀμέσως εἰς τὸν ὄρον τοῦ, ἵνα μὴ τι ἄλλως ἀπενεκταῖον συμβῆ τῷ ῥηθέντι Φωτίῳ. ἀπεκδεχόμενοι δὲ ἀποτελεσματικὴν τῆς ἀπάντησιν περὶ τούτου ἐν τάχει,

8. Για τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τῆς επαρχίας βλ. Ε. Δράκος, *Τὰ Θρακικὰ ἦτοι διάλεξις περὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἐπαρχιῶν Γάνου καὶ Χώρας, Μετρῶν καὶ Ἀθύρων, Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως, Καλλιπόλεως καὶ Μαδύτου*, τευχ. Α', Αθήναι 1892. Για τὴν Καλλιούπολιν Γ. Κ. Λοῖζος, «Ἱστορία τῆς Καλλιπόλεως», *Θρακικὰ* 25 (1956) 43 κ.ε. καὶ Γ. Χονδρός - Θ. Δογάνης, «Καλλιπόλις», *Μεγάλῃ Στρατιωτικῇ καὶ Ναυτικῇ Ἐγκυκλοπαίδειᾳ*, τ. 4, σ. 26, Ἀθήναι 1929. Ἐπιπλέον, Ἐπισκοπικὸς κατάλογος ἀρχιερέων τῆς ἑδρας, Ἄγγελος Λ. Βουδούρης, «Ἱεράς Μητροπόλεως Καλλιουπόλεως πῖναξ Ἀρχιερατευσάντων», *Ὁρθοδοξία* (1949) 169-171· R. Janin, *Dictionnaire d'Histoire et de Géographie Ecclésiastiques*, XI (1949) σσ. 416-417, Paris.

9. ΑΙΕΕΕ / ΚΩΔ. 303 / ΑΡ. 35, Το Ἐπισκοπικὸν Συμβούλιο τῆς Καλλιουπόλεως καὶ Μαδύτου πρὸς τὸν Ἐπίσκοπο Καλλιουπόλεως καὶ Μαδύτου, Μάδυτος, 29 Αὐγούστου 1889.

10. Αναφέρεται στὸν Διονύσιον Ε', ἡ Πατριαρχία τοῦ ὁποίου διήρκεσε ἀπὸ τὴν 23ῃ Ἰανουαρίου τοῦ 1887 ἕως καὶ τὴν 13ῃ Αὐγούστου τοῦ 1891. Περισσότερα περὶ αὐτοῦ βλ. Βασίλειος Θ. Στανυρίδης, *Οἱ Οἰκουμενικοὶ Πατριάρχαι 1860 - Σήμερον*, Α' Ἱστορία, Θεσσαλονίκη 1977, σ. 317 κ.ε.

καθώς και τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἀνατεθεισῶν αὐτῇ διαφόρων ἄλλων σπουδαίων ὑποθέσεων, καὶ ἔξαιτούμενοι τὰς θεοπειθεῖς αὐτῆς ἐνγὰς καὶ ἐνλογίας ὑποσημειούμεθα εὐσεβάστως.

Ἐν Μαδύτῳ τῇ 29 αὐγούστου 1889

Τῆς ὑμετέρας ἀξιοσεβάστου Πανιερότητος
Κατὰ πνεῦμα υἱοὶ καὶ προθυμώτατοι

Τὸ Ἐπισκοπικὸν Συμβούλιον
Χρ. Ἀπόστολος Φωτιάδης
Νικόλαος Χριστοφορίδης
Σ. Τρακαπαλίδης
Χ. Α. Νικολαΐδης
Δημήτριος Λεονταρόγλου
ὁ Ἐπίτροπός σας πατὴρ Λάζαρος

Ὁ Γραμ.
Ἄ. Ἀδαμαντίδης

ΠΗΓΕΣ

ΑΙΕΕΕ / Κωδ. 303 / «Διάφοροι αναφορά 1888» / αρ. 35, 45.

ΑΥΕ / φ. Β / 1894 / ΑΑΚ - Μακεδονία Θεσσαλονίκη, Βιτόλια, Επιτροπή προς ενίσχυσιν Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καὶ Παιδείας.

ΑΥΕ / φ. Θ / 1894 / ΑΑΚ - Εγκύκλιοι καὶ Τηλεγραφήματα προς Πρεσβείες καὶ Προξενεία.

ΜΙΧΑΗΛ Α. ΤΣΕΚΟΥΝΑΡΗΣ